

”EI HUOLITA LEIKKIIN EIKÄ ALETA SUA”

Työntekijöiden näkemyksiä lasten välisestä kiusaamisesta
päiväkodissa

Jonna Herajärvi

Opinnäytetyö
Sosiaali-
Varhaiskasvatus ja lastensuojelu
Sosionomi (AMK)

2015

Sosiaaliala
Varhaiskasvatus ja lastensuojelu
Sosionomi

Tekijä	Jonna Herajärvi	Vuosi	2015
Ohjaaja	Laura Jokela & Kaisu Vinkki		
Toimeksiantaja	Tornion kaupunki		
Työn nimi	”Ei huolita leikkiin eikä aleta sua” – Työntekijöiden näkemyksiä lasten välisestä kiusaamisesta päiväkodissa		
Sivu- ja liitemäärä	39 + 3		

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää nimettömien kyselylomakkeiden avulla, millaista kiusaamista kahdessa torniolaisessa päiväkodissa esiintyy, miten työntekijät puuttuvat kiusaamiseen ja miten kiusaamista voisi heidän mielestään ehkäistä. Vein kyselylomakkeet kahteen torniolaiseen päiväkotiin. Työntekijät vastasivat kyselyyn marraskuussa 2015.

Teoriapohjana opinnäytetyössäni on päiväkodin lait ja asetukset, päiväkodit Torniossa, kiusaaminen ja lasten sosiaalinen kehitys 1-5 vuoden iässä.

Työntekijöiden vastauksista kävi ilmi, että päiväkodeissa esiintyy kiusaamista kaikissa sen muodoissa. Päiväkodeissa esiintyy siis fyysistä, psyykkistä, sanallista ja sosiaalista kiusaamista.

Työntekijät ovat puuttuneet kiusaamistilanteisiin keskustelemalla lasten kanssa, kannustamalla anteeksipyyttämiseen ja vetoamalla siihen, miltä lapsesta itsestä tuntuisi tulla kiusatuksi. Tärkeänä he pitivät myös keskustelua siitä, mikä on oikein ja mikä väärin.

Työntekijöiden mukaan kiusaamista voi ehkäistä puhumalla kiusaamisesta etukäteen. Myös pienemmät ryhmät ja pienryhmätoiminta ehkäisevät kiusaamista. Työntekijät mainitsivat lisäksi teatteriesityksen kiusaamisesta, vuorovaikutustaitojen harjoittamisen, asennekasvatuksen ja turvallisen ilmapiirin ehkäisevän kiusaamista. Jokainen työntekijä piti kiusaamiseen puuttumista päiväkodissa erittäin tärkeänä.

Lapland University of Applied Sciences
Degree programme of Social Services

Author	Jonna Herajärvi	Year	2015
Supervisor	Laura Jokela & Kaisu Vinkki		
Commissioned by	Tornion kaupunki		
Subject of thesis	Bullying in two communal kindergarten in Tornio		
Number of pages	39 + 2		

In my bachelors thesis I surveyed how employees in two communal kindergarten in Tornio see 1-5 year old children's bullying. I surveyed what kind of bullying there exists, how they interfere to bullying and how they prevent bullying among children.

The theoretical background of my thesis includes early childhood education, bullying and 1-5 years olds social skills. The study was both qualitative and quantitative. Material was collected with questionnaires. Questionnaires included both closed and open questions. I gave them to 25 employees and 12 of them answered.

The results show that employees have noticed bullying in these two kindergartens. Mostly bullying is shutting someone out from group or play. Employees interfere bullying immediately. They think that it is important to discuss about bullying with children and to make them think how it feels to be bullied. Employees say that bullying can be prevented by discussing about it and keeping children in smaller groups.

Key words bullying, kindergarden,

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	PÄIVÄKOTI.....	7
2.1	Lait liittyen päiväkotiin	7
2.2	Päiväkodit Torniossa.....	7
3	KIUSAAMINEN	9
3.1	Kiusaamisen määritelmä.....	9
3.2	Kiusaamisen muodot	11
3.3	Roolit kiusaamistilanteissa	12
3.4	Erot tyttöjen ja poikien kiusaamisessa	13
3.5	Kiusaamisen ehkäiseminen	14
3.5.1	Kiusaamisen ehkäiseminen päivähoidossa	14
3.5.2	Päiväkodin ja vanhempien yhteistyö kiusaamisen ehkäisemiseksi	16
3.5.3	Kiusaamisen ehkäiseminen kotona	17
4	1-5 –VUOTIAAN LAPSEN SOSIAALINEN KEHITYS	20
4.1	Moraalin kehitys	21
4.2	1-2-vuotiaan lapsen sosiaalinen kehitys	22
4.3	3-5-vuotiaan lapsen sosiaalinen kehitys	23
5	OPINNÄYTETYÖ.....	24
5.1	Opinnäytetyön tavoite	24
5.2	Tutkimusmenetelmä.....	24
5.3	Tutkimuksen toteutus.....	25
5.4	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	27
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	28
6.1	Kiusaamisen määritelmä.....	28
6.2	Kiusaamisen yleisyys.....	28
6.3	Kiusaamisen muodot	29
6.4	Kiusaamistilanteissa toimiminen	29
6.5	Erot tyttöjen ja poikien välillä.....	31
6.6	Kiusaamisen ehkäisy	32
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
8	POHDINTA	36
	LÄHTEET	38

LIITTEET	40
----------------	----

1 JOHDANTO

Koulukiusaamisesta puhutaan nykyään paljon mediassa. On kuitenkin syytä huomata, että kiusaaminen alkaa jo paljon aikaisemmassa vaiheessa. Se alkaa jo päiväkodista. Asian tiedostaminen on erittäin tärkeää ennaltaehkäisyn kannalta.

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi lasten välisen kiusaamisen päiväkodissa työharjoittelujaksojeni perusteella. Ollessani työharjoittelussa päiväkodeissa havaitsin kiusaamista lapsiryhmissä. Aihe on mielestäni ajankohtainen. Puuttumalla kiusaamiseen ja väärin toimintamallien syntymiseen jo päiväkodissa, voimme ehkäistä kiusaamisen ilmenemistä myös myöhemmissä vaiheissa. Päiväkodissa kiusaamiseen puuttuminen on helpompaa, koska aikuiset ovat koko ajan läsnä. Kouluun mennessä ryhmät suurenevat ja aikuisten määrä vähenee.

Opinnäytetyöni sisältää teoria- ja tutkimusosuuden. Teoriaosuus sisältää tietoa päiväkodista, kiusaamisesta, sen muodoista ja sen ehkäisystä sekä 1-5-vuotiaiden lasten sosiaalisesta kehityksestä. Tutkimusosuus sisältää kyselyn kahden torniolaisen päiväkodin työntekijöille. Kyselyn pohjana olen käyttänyt teoriaosuuden tietoja. Tutkimuksen tuloksissa tuon esille työntekijöiden ajatuksia lasten välisestä kiusaamisesta, sen muodoista, toiminnasta kiusaamistilanteissa ja kiusaamisen ehkäisystä.

2 PÄIVÄKOTI

2.1 Lait liittyen päiväkotiin

Varhaiskasvatuslain mukaan lasten päivähoitoon ovat oikeutettuja lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusiässä. Myös vanhempi lapsi voi saada päivähoitoa, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä lapselle ole järjestetty hoitoa muulla tavalla. Lapsen päivähoito tulee järjestää siten, että se tarjoaa sopivan hoitopaikan lapsen kasvatuksen ja hoidon kannalta.

(Varhaiskasvatuslaki 304/183 2 §.)

Päiväkodissa olevalle lapselle täytyy laatia oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Sen avulla toteutetaan lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee myös kirjata tavoitteet lapsen varhaiskasvatukseen liittyen, jotta se tukee lapsen kehitystä oppimista ja hyvinvointia. Suunnitelmaan kirjataan myös lapsen tarvitsema tuen tarve, tukitoimenpiteet ja miten ne toteutetaan. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 7a §.)

Päiväkodissa henkilöstön kelpoisuusvaatimuksiin sovelletaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettua lakia (275/2005). Kunnassa on oltava tarvittava määrä henkilöstöä päiväkodin toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten. Kunnan täytyy tarjota myös erityislastentarhanopettajan palveluita sen mukaan, minkä verran päivähoidossa esiintyy tarvetta. (Varhaiskasvatuslaki 909/2012 4a §.)

2.2 Päiväkodit Torniossa

Kunta pitää huolen siitä, että perheelle tarjotaan päivähoitoa tarpeen mukaan. Päivähoitoa on tarvittaessa järjestettävä myös iltaisin oisin tai viikonloppuisin. Päivähoitopaikkaa haetaan kunnasta viimeistään neljä kuukautta ennen sen aloittamista. Päivähoitopaikan voi kuitenkin saada kahdessa viikossa, jos vanhemmat saavat yllättäen työ- tai opiskelupaikan.

(Opetus- ja kulttuuriministeriö, varhaiskasvatus, viitattu 20.11.2015.)

Torniossa on tällä hetkellä kymmenen päiväkotia, joista yksi on vuoropäiväkoti. Päiväkodit on jaettu omiin alueisiinsa ja jokaisella alueella on oma aluejohtaja.

Tornion päivähoitopalveluiden periaatteena on järjestää lapsiperheille laadukkaita ja monipuolisia päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluita. Päivähoitoa voidaan järjestää päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, erityispäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoitokodeissa tai varhaiskasvatusryhmissä. Päivähoito voi olla joko osa- tai kokopäiväistä tai vuorohoitoa. (Tornion kaupungin www-sivut, Päivähoidon ABC, viitattu 20.11.2015.)

Tornion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa varhaiskasvatus on määritelty hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi. Osa-alueet painottuvat erilailla lasten iästä riippuen. Pienen lapsen kohdalla vuorovaikutus tapahtuu hoidollisissa tilanteissa. Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle sopivan toimintaympäristön kasvamiseen ja kehittymiseen. (Tornion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 17, viitattu 20.11.2015.)

3 KIUSAAMINEN

3.1 Kiusaamisen määritelmä

”Henkilö on kiusattu, kun hän toistuvia kertoja ja tietyn ajan sisällä joutuu negatiivisten tekojen kohteeksi yhden tai useamman henkilön toimesta”.
(Dan Olweus 1973)

Tämä määritelmä on laajalti käytössä. Käytöstä voi kutsua kiusaamiseksi, jos se on toistuvaa ja tapahtuu pidemmän ajanjakson aikana. Kiusaamista ei siis ole yksittäiset kielteiset teot. Määritelmän soveltaminen pienten lasten pariin ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Pienten lasten kanssa on haastavaa määritellä, mikä käytös on kiusaamista ja mikä taas liittyy aggression tunteeseen liittyvän käyttäytymisen hillinnän oppimiseen. On myös vaikeaa tunnistaa, milloin satunnaiset kielteiset teot ovat kiusaamista. Kiusaamiseksi voi kutsua vain tekoja, joiden tarkoitus on aiheuttaa uhrille pahaa mieltä. Kiusaamisen määritelmää käyttäessä on myös vaara lapsen leimautumisesta kiusatuksi tai kiusaajaksi. (Repo 2013, 34-36.)

Sana kiusaaminen on pienten lasten joukossa laajalti käytetty. Pienet lapset saattavat kutsua monenlaista toimintaa kiusaamiseksi. Toisaalta lapsi ei ehkä osaa pukea kokemuksiaan sanoiksi. Lapsen omaa kokemusta ei yksioikoisesti voi pitää kiusaamisen määritelmän pohjana. Aikuisen tulisikin toimia niin sanottuna tulkkina lapselle ja auttaa häntä sanoittamaan kokemuksensa. Tämä vaatii perehtymistä kiusaamiseen ilmiönä ja sen tunnistamista. ”Tulkkina” toimiminen vaatii aikuiselta myös sensitiivistä lapsen kuulemista. (Repo 2013, 36, 38.)

Kiusaamisen määrittelyssä on tärkeää erottaa kiusaamisen ja konfliktin ero. Kiusatun ja kiusaajan välille on syntynyt vallan epätasapaino. Konflikteissa taas on kyse kahdesta melko tasaväkisestä henkilöstä, joilla on riita. Kiusaamisessa

kiusatulla on vaikeaa puolustautua häneen kohdistuvaa kielteistä toimintaa vastaan. Vallan epätasapaino voi johtua esimerkiksi siitä, että kiusaaja on fyysisesti vahvempi tai iältään vanhempi. (Kirves & Stoor-Grenner, 4, viitattu 22.11.2015)

Kiusaamisessa voidaan nähdä tietyt yleispiirteet. Näitä ovat toistuvuus, tietoisuus ja tahallisuus sekä ryhmäilmiö ja vallankäyttö. Kiusaamisen määrittelyä pohdittaessa on tärkeää tarkastella kaikki kiusaamisen yleispiirteitä samanaikaisesti ja pohtia tekoja niiden kautta. Toistuvuutta tarkastellaan usein uhrin näkökulmasta siten, että uhri joutuu toistuvasti kielteisten tekojen kohteeksi. Pienten lasten kanssa on kuitenkin syytä tarkastella toistuvuutta myös tekijän näkökulmasta. Tekijän toistuvia kielteisiä tekoja tulee pitää kiusaamisena, vaikka tekojen kohde vaihtuukin. (Repo 2013, 36,38.) Toistuvuus kiusaamisen yleispiirteenä sisältää myös riskin, että vasta toistuvat ja pitkän ajanjakson tapahtumat nähdään kiusaamisena. Tässä piilee vaara, että myös moni lapsen loukkaavaksi kokema tilanne jätetään huomioimatta. Nämä voivat kuitenkin jättää uhrille pysyvän pelon kiusatuksi joutumisesta. (Hamarus 2006.)

Tekoa voidaan pitää kiusaamisena, jos se on tietoista. Se on tahallista ja tarkoitus on loukata uhria. Toistuessaan kaikki pahan mielen ja haitan aiheuttamat teot ovat kiusaamista. Pienten lasten parissa on vaikeaa mitata tekojen tarkoituksellisuutta. Revon tekemän tutkimuksen mukaan päiväkotien henkilöstö pystyy jonkin verran arvioimaan lapsen tekojen tietoisuutta. Jos lapsi esimerkiksi tarkkailee näkeekö joku aikuinen, teko on jossain määrin tietoinen. (Repo 2013, 40-41.)

Useissa tutkimuksissa on huomattu, että kiusaamisessa on kyse vallankäytöstä ryhmässä. Ryhmäilmiössä muutamat henkilöt kiusaavat, mutta useat katselijat mahdollistavat kiusaamisen. Tätä kutsutaan passiiviseksi hyväksynnäksi ja se edistää kiusaamisen jatkumista. Kiusaamisen kautta tavoitellaan yleensä valtaa ryhmässä. Muut ryhmän jäsenet kiinnostuvat kiusaamisesta. Osa ryhmästä antaa kiusaamiselle hyväksyntänsä tai yhtyvät kiusaamiseen, joka tuo kiusaajalle vallan tunnetta ja tuottaa jopa mielihyvää. Ryhmän reaktioon

vaikuttaa kuitenkin myös uhrin reaktio. Jos uhri esimerkiksi käy kiusaajan kimppuun, se kiinnostaa muita ryhmän jäseniä. Osa ryhmästä hakeutuu paikalle katsomaan ja antaa siten toiminnalle hyväksyntänsä. Osa taas ei hakeudu paikalle, mutta antavat passiivisella käytöksellään toiminnalle hyväksyntänsä. (Repo 2013, 42-43.)

3.2 Kiusaamisen muodot

Höistad jakaa kiusaamisen kolmeen eri muotoon. Näitä ovat psyykkinen kiusaaminen, sanallinen kiusaaminen ja fyysinen kiusaaminen. (Höistad 2003, 80.)

Psyykkinen kiusaaminen on kiusaamisen yleisin muoto ja sitä on erittäin vaikea havaita. Se voi ilmetä esimerkiksi tuijottamisena, selän kääntämisenä, ilmeilynä, huokailuna, vaikenemisena tai silmäysten vaihtamisena jonkun toisen kanssa. Saatetaan myös käyttäytyä kuin yksilö olisi ilmaa. Tämä kiusaamisen muoto tekee suurta vahinkoa, sillä useimmiten se tehdään katseilta piilossa ja siksi sen havaitseminen on erittäin hankalaa. (Höistad 2003, 80.)

Sanallinen kiusaaminen on yksinkertaisempaa huomata kuin hiljainen kiusaaminen. Se on esimerkiksi kuiskuttelua, juorujen levittämistä, pilkkaamista, matkimista ja uhkailua. (Höistad 2003, 82.)

Fyysinen kiusaaminen on ruumiillista kiusaamista ja se on helpointa huomata. Fyysisen kiusaamisen voi huomata myös ulkoisista merkeistä kuten revityistä vaatteista tai mustelmista. Ruumiillinen kiusaaminen voi ilmetä myös siten, että kiusaaja ”vahingossa” tönäisee uhriaan tai seisoo hänen tiellään. Joskus fyysinen kiusaaminen voidaan myös naamioida leikiksi. (Höistad 2003, 84-85.)

Hamaruksen mukaan edellämainittujen lisäksi ilmenee sosiaalista kiusaamista. Sillä tarkoitetaan kiusaajan yritystä vaikuttaa kiusatun ystävyys- ja vuorovaikutussuhteisiin. (Hamarus 2012, 38.) Sosiaalinen eristäminen on yksi

sosiaalisen kiusaamisen muodoista. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, Vanhempainillan esitys, Powerpoint, viitattu 21.11.2015). Leikeistä ulos jättäminen on hyvin tavallista pienten lasten keskuudessa.

3.3 Roolit kiusaamistilanteissa

Jo päiväkodissa lapset ottavat kiusaamistilanteissa samoja rooleja kuin koulussa. Joskus lapsi voi ottaa roolin huomaamattaan. Ryhmän lapset voivat vaikuttaa kiusaamisprosessiin auttamalla uhria, tukemalla kiusaajaa, sulkemalla silmänsä kiusaamiselta tai seuraamalla vierestä. (Franchise Alsaker, 2014, viitattu 21.11.2015)

Pienten lasten parissa kiusaajan ja kiusatun roolit on yleensä helppo tunnistaa. Muiden henkilöiden kuten apurin, vahvistajan, puolustajan ja sivustaseuraajan roolien tunnistaminen taas on haastavaa. Suurissa ryhmissä on huomattu, että mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä enemmän uhria puolustetaan. Iän kasvaessa puolustajien määrä vähenee. (Repo 2013, 78.)

Repon tutkimuksessa selvitettiin löytyykö kiusaamistilanteiden roolit 3-6-vuotiaiden lasten keskuudesta. Puolet tutkimukseen osallistuneista oli sitä mieltä, että nämä roolit löytyvät myös pienten lasten parista. Isoissa ryhmissä, joissa oli paljon poikia, oli myös enemmän kiusaamisen vahvistajia. Tulosten mukaan myös kiusaajat ovat useimmiten poikia. (Repo 2013, 78.)

Repon tutkimuksessa ilmeni myös se, kun kiusaajat saavat henkilökunnan mukaan apua, vahvistajia esiintyi ryhmässä vähemmän. Tällä tarkoitetaan sitä, että kun kiusaamiseen puututaan, kiusaajan ympärillä olevat lapset lopettavat kiusaamisen vahvistamisen. Lapsilla oli myös turvallisempi olo silloin kuin vahvistajia ei esiintynyt ryhmässä. Koko ryhmän turvallisuus siis nähdään heikkona, jos kiusaajat saavat tukea toiminnalleen. (Repo 2013, 78.)

Kiusaaminen havaittiin ryhmäilmionä jo päiväkodin ryhmissä. Erilaiset kiusaamisen roolit kyettiin tunnistamaan jo 3-6-vuotiaiden lasten keskuudesta. Ryhmäilmionä kiusaaminen näyttäytyy erityisesti poikavoittoisissa ryhmissä, jossa kiusaaja saa ympärilleen vahvistajia. Tukemalla kiusaamista vahvistaja antaa kiusaajalle vallan tunteen. Joskus lapsi ajautuu vahvistajaksi myös vahingossa. Tällöin kiusaamiseen puututtaessa lapsi huomaa toimineensa väärin. (Repo 2013, 79.)

3.4 Erot tyttöjen ja poikien kiusaamisessa

Höistadin mukaan tyttöjen ja poikien välisessä kiusaamisessa on eroja. Hänen mukaansa poikien välinen kiusaaminen on helpompi tunnistaa kuin tyttöjen välinen. Poikien kiusaaminen on sanallista ja fyysistä. Tyttöjen kiusaaminen taas on vaikeampaa havaita. Tyttöjen kiusaaminen on hiljaista ja henkilökohtaisempaa. Kuitenkin myös tytöt ovat alkaneet omaksua poikien tapoja kiusata. He ovat myös alkaneet harjoittaa sanallista ja fyysistä kiusaamista. (Höistad 2003, 94.)

Repon tutkimukset vahvistavat myös käsitystä sukupuoleen liittyvistä kiusaamisen muodoista. Tytöt käyttivät enemmän psyykkisiä kiusaamisen tapoja kuin pojat. Psyykkisiä kiusaamisen tapoja on esimerkiksi kiristäminen, poissulkeminen, manipulointi ja puhumatta jättäminen. Pojat puolestaan käyttivät enemmän fyysisiä kiusaamisen tapoja, kuten lyömistä ja potkimista. Sanallinen kiusaaminen taas oli yhtä yleistä sekä poikien että tyttöjen keskuudessa. Osa fyysisen kiusaamisen muodoista, kuten nipistely ja hiuksista repiminen, olivat yleisempiä tyttöjen keskuudessa kuin poikien. Vaikka psyykkinen kiusaaminen on tytöille yleisempi kiusaamisen muoto, pojat uhkailivat enemmän kuin tytöt. (Repo 2013, 80,81.)

3.5 Kiusaamisen ehkäiseminen

Edellytyksenä hyvän varhaiskasvatuksen toteutumiselle on se, että kiusaamiseen puututaan ja sitä pyritään ehkäisemään. Puuttuminen ja ehkäiseminen on myös erittäin tärkeää lapsen kehityksen kannalta, huolimatta siitä onko kyse kiusatusta, kiusaajista vai muista lapsista. Pienten lasten parissa kiusaamisen ehkäisyn tulee olla pitkäjänteistä toimintaa. Varhaiskasvatuksessa voidaan luoda hyviä positiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja koulunkäyntiin ehkäisemällä kiusaamista. (Kirves & Stoor-Grenner, 44.)

Täytyy kuitenkin muistaa se, että kiusaamista ei voida ehkäistä yksinkertaisin keinoin. Ei voida sanoa yhtä toimivaa mallia, joka sopisi kaikkiin tilanteisiin. Lapsen vuorovaikutussuhteiden ongelmat täytyy ymmärtää siinä asiayhteydessä, missä ne tapahtuvat. Sen jälkeen voidaan kokeilla eri strategioita ja valita sopivin. (Macintyre 2009) Koko lapsen ympärillä olevan sosiaalisen verkoston tulisi sitoutua kiusaamisen ehkäisyyn. (Kirves ym, 44-45.)

3.5.1 Kiusaamisen ehkäiseminen päivähoidossa

Lapselle on hyvä osoittaa, että aikuinen on huomannut lapsen käyttäytymisen. Kun aikuinen suhtautuu johonkin asiaan vakavasti, pieni lapsi tajuaa ettei hänen toimintansa ollut hyväksyttävää. Tämän jälkeen on tärkeää, että aikuinen on mukana lasten toiminnassa sillä tavalla, että hän voi huomata, miksi lapsi kokee, että hänen täytyy käyttäytyä tietyllä tavalla. Pienten lasten kanssa kiusaamistilanteet loppuvat usein kiusaamiseen puuttumisen jälkeen. Siksi aikuisten läsnäolo ja lasten ohjaaminen on erittäin tärkeää. (Repo 2013, 199,200.)

Jokaiseen lasten väliseen konfliktiin tai riitaan tulee puuttua. Puuttumisen keinot kuitenkin vaihtelevat tilanteen mukaan ja jokaiseen tapaukseen vaikuttaa useat

asiat. Siksi ei ole olemassa yhtä sopivaa ratkaisua kaikkiin tilanteisiin. Riidat ja konfliktit kyetään selvittämään heti. Kiusaamisen selvittäminen taas vaatii enemmän työtä. Täytyy miettiä, miksi lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla. Jotta kiusaamiseen voidaan puuttua, täytyy tietää mitä ryhmässä tapahtuu ja miksi. Kiusaamistilanteet tulee siis tunnistaa. Pienten lasten voi olla hyvin vaikea kertoa kokemaansa. Lapsia tulee siis kuunnella ja kohdata heidät aidosti niin kiusaamisen tunnistaminen on mahdollista. Kiusaamisen kannalta on tärkeää totuttaa ryhmä siihen, että aikuinen on läsnä ja osallistuu leikkeihin. Kun ryhmän aikuinen on empaattinen, se saa myös lapset kertomaan asioista helposti. Tällöin tilanteet tulevat aikuisen tietoon. Lasten kertomien asioiden kautta saa hyvää tietoa siitä, mitä ryhmässä tapahtuu. Aikuisen tulee luoda ryhmään luottamuksen ilmapiiri. (Repo 2013, 201-203.)

Lasten välistä vallankäyttöä tapahtuu kiusaamistilanteissa. Uhrin on vaikeaa puolustaa itseään. Tämän vuoksi aikuisen tulee selvittää kiusaamistilanteet alusta loppuun. Kiusaamistilanteessa lapset eivät voi harjoitella riitojenratkaisutaitojaan. Joskus kiusaamisen kohde ilmaisee, että kiusaaminen ei haittaa häntä. Tällöin voi olla, että lasta ei todella haittaa. Voi myös olla, että hän pelkää, että kertomisesta aikuiselle seuraisi kosto. Tilanteeseen täytyy molemmissa tapauksissa puuttua. Vaikka kohde ei välittäisi kiusaamisesta, täytyy kiusaajalle opettaa erinlainen tapa toimia. (Repo 2013, 203.)

Kiusaamistilanteisiin puuttumisessa tärkeää on seuranta. Tilanteiden loppumista täytyy seurata. Pienten lasten kanssa seuranta tarkoittaa sitä, että seurataan tarkasti lapsen oppimista. Jos lapsi on kiusaamisen kanssa tekemisissä, olisi hyvä, että hänelle nimettäisiin oma aikuinen, joka varmistaisi kiusaamisen vastaisen työn etenemisen tämän lapsen kanssa. Koska Repon tutkimus osoittaa, että puuttumisen jälkeen tilanteet ovat loppuneet, se kannustaa ehkäisemään kiusaamista jo aikaisessa vaiheessa. Lapset vielä harjoittelevat vuorovaikutustaitojaan eikä voi olettaa, että lapsi oppisi yhden kerran jälkeen oikean tavan toimia. (Repo 2013, 203,204.)

3.5.2 Päiväkodin ja vanhempien yhteistyö kiusaamisen ehkäisemiseksi

Vanhempien on myös syytä tietää, mitä päiväkodissa tapahtuu. Vanhempien voi kuitenkin joskus olla vaikeaa ottaa palaute vastaan. Heille täytyy kuitenkin kertoa rehellisesti se, mikä lapsen asema on ryhmässä. Lapsen kiusattuna olo voi luoda vanhemmille pelon ja ahdistuksen tunteita. Jos taas lapsi on kiusannut muita, voi se aiheuttaa häpeää. Joskus vanhemmille voi tulla olo, että heitä syyllisestään, jolloin he voivat kieltää tilanteen. Vanhemmille täytyykin kertoa tarkasti, mitä on tapahtunut. Tämän jälkeen tapahtumia voidaan pohtia yhdessä vanhempien kanssa. Päiväkodin ja vanhempien suhteen tulisi perustua kasvatuskumppanuuteen. Se tekee asioista rehellisesti puhumisen helpommaksi. Tällöin voi luottamuksellisesti keskustella myös kiusaamiseen liittyvistä seikoista. (Repo 2013, 205-206.)

Päiväkodissa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja työntekijöiden sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Siinä yhdistyy vanhempien ja työntekijöiden tiedot ja kokemukset lapsesta. Vanhempien ja työntekijöiden välillä tulisi olla hyvä keskinäinen luottamus, tasavertainen suhde ja kunnioitus toisia kohtaan. Tämä luo hyvät edellytykset lapsen hyvinvoinnin takaamiselle. Työntekijöiden täytyy luoda edellytykset tasavertaiselle yhteistyölle vanhempien kanssa.

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kasvatuskumppanuus, viitattu 20.11.2015.)

Kiusaamista käsittelevän vanhempainillan pitäminen on hyödyllistä. Vanhemmat ovat Repon mukaan kiinnostuneita ilmiöstä ja sen mekanismeista. Kun vanhemmat saavat tietoa kiusaamisesta, osaavat he parhaimminkin tulkita lapsen käytöstä kotona. He tuntevat lapsensa ja huomaavat helposti muuttuneet reaktiot. Se myös helpottaa vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan yhteistä työtä, kun myös vanhemmat ovat selvillä siitä, mitä kiusaaminen tarkoittaa ja koska käsitettä kiusaaminen voidaan käyttää. (Repo 2013, 207.)

Joskus voi tulla eteen myös tilanteita, jossa vanhempi kokee, että hänen lastaan on kiusattu päivähoitossa. Työntekijöillä taas voi olla tapahtumista erinlainen käsitys. Siitä huolimatta työntekijän täytyy ottaa vanhemman kokemus vakavasti. Täytyy myös selvittää, mistä erilaiset näkökulmat johtuvat. Lähtökohtana keskustelussa tulee olla lapsen kokemus asiasta. Lapsi on käyttänyt sanaa kiusaaminen, joten hän tuntee tilanteen epämiellyttäväksi, jolloin siihen on reagoitava. Reagointitapa riippuu kuitenkin siitä, minkä asian lapsi on kokenut kiusaamiseksi. (Repo 2013, 207,208.)

3.5.3 Kiusaamisen ehkäiseminen kotona

Kodin merkitys kiusaamisen ehkäisemisessä on merkittävä. Tärkeä osa kiusaamisen ehkäisyssä on lapsen tunteiden säätelyn taitojen kehittyminen. Näiden taitojen kehittymistä täytyy tukea myös kotona. (Repo 2013, 208.)

Kiusaamista tapahtuu myös sisarusten välillä. Kuitenkin kiusaaminen on vaikeaa määritellä sisarusten välisessä kiusaamisessa. Kotona ei ole ryhmää, jota kiusaamisen jatkuminen vaatii. Sisarusten välillä esiintyy kuitenkin usein vallan käyttöä. Kiusaaja on vahvempi kuin uhri eikä uhri kykene puolustautumaan. Kiusaajan teot voivat sisarussuhteissa toistuvia ja tietoisia. Menesini (2010) tutkimuksessa ilmenee, että jos sisarusten välillä esiintyy kiusaamista kotona, on todennäköistä, että nämä lapset ovat kiusaamistilanteissa myös kodin ulkopuolella. (Repo 2013, 208,209.)

Tärkeää lapsen kasvatuksessa on se, että lapsi tuntee olevansa rakastettu ja arvostettu. Lapsi tulee hyväksyä sellaisena kuin hän on. Kukaan lapsi ei synny vaikeaksi vaan käyttäytymiselle löytyy joku syy. Haastavan käytöksen taustalla on usein taidon puute. Taidon puute voi johtua monesta eri syystä, esimerkiksi kielellistä vaikeuksista, tunteiden säätelyn vaikeuksista, kognitiivisten taitojen kehittymättömyydestä, puutteellista sosiaalista taidoista tai ikäkauteen liittyvistä tekijöistä. Joskus haastavan käytöksen takana voi olla aikuisen ymmärtämättömyys. Lapsella voi olla hyvä syy toimintaansa, mutta hän ei osaa kertoa sitä sanallisesti. (Repo 2013, 210.)

Jokainen lapsi on myös erilainen temperamentti- ja oppimistyyli- ja sietokyvyiltään. Hankalaksi koettuihin tilanteisiin liittyy yleensä erilaisia kielteisiä tunteita. Tällöin kyse on näiden tunteiden hallitsemisesta. Tällaisia negatiivisia tunteita voi olla esimerkiksi mustasukkaisuuden, häpeän, pettymyksen ja vihan tunteet. Lapselta voi usein puuttua tapa, miten nämä tunteet kestetään ja miten niitä hillitään. Lapsi saattaa tunteen vallassa esimerkiksi lyödä sisarustaan. Näihin tilanteisiin onkin tärkeää puuttua. Tärkeää on myös tapa, jolla asiaan puututaan. Jos lasta rangaistaan asiasta, se viestittää hänelle, että negatiiviset tunteet ovat väärä eikä niitä saa tuntea. Lapsi ei kuitenkaan voi tunteilleen mitään ja kokee siksi ettei ole vanhemman silmissä hyväksyttävä. Tällöin lapsi oppii tukahduttamaan tunteensa eikä opi kanavoimaan niitä oikealla hyväksyttävällä tavalla. Vanhemman tulee olla lapsen tukena ja kertoa tunteen olevan normaali. Vanhemman tulee ilmaista lapselle, että hän saa itkeä ja huutaa, mutta ketään ei saa satuttaa. Kun lapsella on paha mieli tunteensa kanssa, aikuinen voi auttaa ja lohduttaa, jotta lapsi kestää tunteen. Aikuinen ei kuitenkaan voi kokea tunteita lapsen puolesta. Lapsen täytyy oppia sietämään pettymyksiä. (Repo 2013, 210,211.)

Tärkeintä kiusaamisen ehkäisyssä on lapsen hyväksyminen ja kunnioittaminen. Kun lapsi hyväksytään, voi hän itsekkin hyväksyä itsensä ja muut lapset. Vanhempi on lapselleen roolimalli ja kunnioittava, hyväksyvä ilmapiiri on lapsen terveen kasvun perusedellytys. Vanhemman arvostus tulee esille kaikessa, käytöksessä ja tavassa puhua lapsesta. (Repo 2013, 212.)

Lapsi voi joskus viestittää tarvitsevänsä syliä ja turvaa. Lapsen tapa pyytää tätä voi olla aikuisen mielestä väärä. Tällöin vanhempi ei anna lapselle lapsen tarvitsemaa turvaa, koska pelkää, että vahvistaa sillä vääränlaista toimintatapaa. Lapselta saattaa puuttua oikea keino pyytää sitä, mitä hän tarvitsee. Lapselle ei saa olla antamatta syliä sen vuoksi, että hän ei osaa pyytää sitä oikein. Kun vanhempi huomaa lapsen tarpeen, hän voi huoletta vastata tarpeeseen eikä virheen tekemistä tarvitse pelätä. (Repo 2013, 213.)

Kodin arvot ja asenteet voivat myös tukea kiusaamisen ehkäisemisessä. Kotoa lapsen tulisi oppia muita ihmisiä kunnioittava asenne. Lapsi omaksuu vanhempien asenteet osaksi omaa identiteettiään. Myös kodin arvot näkyvät siinä, miten lapsi käyttäytyy muualla kuin kotona. Jos lapsen kuullen puhutaan joistain henkilöistä arvostelevasti, se antaa lapselle kuvan, että kaikkia ihmisiä ei tarvitse kunnioittaa ja ihmiset voidaan lokeroida. Yksinäisyys ja vetäytyminen on myös riskitekijä siinä, että joutuu tekemisiin kiusaamisen kanssa. Vanhemmat ovatkin usein huolissaan siitä, että heidän lapsensa jää ulkopuolelle. Tämän vuoksi vertais- ja ystävyssuhteiden tukeminen myös kotiympäristöissä on tärkeää. Lapselle voi kutsua ystäviä myös kotiin. Vanhemmat voivat myös olla läsnä leikeissä, mikä estää konfliktien syntymistä. Lapsen tulisi oppia myös vanhemman esimerkin kautta se, että kaikkien kanssa voi olla. Lasta olisi hyvä tukea monipuolisuuteen ja suvaitsevaisuuteen myös ystävyssuhteissa. (Repo 2013, 214.)

4 1-5 –VUOTIAAN LAPSEN SOSIAALINEN KEHITYS

Lapsen sosiaalinen kehitys tarkoittaa lapsen vuorovaikutustaitoja ja kykyä toimia muiden ihmisten kanssa. Sosiaalisessa kehityksessä lapsi oppii rooleja ja arvoja lähiympäristöstään, kuten perheeltä ja ystäviltä, sekä yhteiskunnasta. Sosiaalinen kehitys nivoutuu tiiviisti yhteen persoonallisuuden kehityksen kanssa. Lapsen vuorovaikutustaidot vaikuttavat siihen, miten lapsi voi. Vuorovaikutustaidoilla ihminen voi pyrkiä peittämään todellista psyykkistä tilaansa, joten ihmisen käyttäytyminen ei aina kerro hänen psyykkisestä voinnistaan. Pienikin lapsi osaa peittää tunteuksiaan. Myös kulttuuri säätelee sitä, millainen käytös on hyväksyttävää ja millainen ei. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivé, Neuvonen, Kurvinen 2013, 156.)

Eniten lapsen sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat lapsen vanhemmat. Kotoa opitut mallit ja kiintymyssuhde vaikuttavat siihen, miten lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja hahmottaa itsensä. Lapsi oppii myös vanhemmilta paljon asenteita ja arvoja. Ne taas vaikuttavat siihen, miten lapsi kohtaa muut ihmiset. Vanhemmiltaan lapsi oppii millainen käytös on heidän mielestä suotavaa. Lapsi oppii paljon vanhempien esimerkin kautta. Joskus vanhempien oma käytös voi olla jopa ristiriidassa sen kanssa, mitä he lapselle opettavat. (Vilén ym. 2013,156.)

Lapsi alkaa opetella sosiaalisia taitoja vertaisryhmissä ja kokeilla miten vanhemmilta opitut taidot toimivat muualla kuin kotona. Lapsen vertaisryhmiä ovat ikätoverit, kaverit ja ystävät. Ne ovat tärkeitä, koska niissä lapsi voi harjoitella vuorovaikutustaitojaan. Kaverisuhteet vaikuttavat myös lapsen hyvän itsetunnon kehittymiseen. Niiden kautta lapsi peilaa omaa minäkuvaansa. Lapsi oppii erilaisia käyttäytymisnormeja myös esimerkiksi päiväkodista, kerhoista ja koulusta. (Vilén ym. 2013, 157.)

Empatian, eli kyvyn ymmärtää toisten tunteita ja eläytyä niihin, opettelu on lapselle tärkeää. Sen avulla lapsi oppii olemaan hyväksyttävästi

vuorovaikutussuhteissa muiden lasten kanssa. Lapsi alkaa oppia empatiaa vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa heti alusta lähtien. Lapsi alkaa tulkita eleitä ja ilmeitä ja viestimään myös omia tunteitaan ilmaan sanoja. Kun lapselle tulee turvallinen ja hyvä olo siitä, että hän tulee ymmärretyksi, kykenee hän itsekin huomaamaan muiden tarpeita ja vastaamaan niihin. Empatia ei kehity ilman vuorovaikutusta toisten kanssa. Empatian opettelua helpottaa se, että lapselle asetetaan selkeät rajat. (Vilen ym. 2013, 156,157.)

4.1 Moraalin kehitys

Moraalilla tarkoitetaan hyvän ja pahan erottelua oman toiminnan lomassa. Moraaliin vaikuttavat henkilön käyttäytyminen, arvot ja tunteet. Kohlberg on jakanut moraalin kolmeen eri tasoon. Jokaisessa tasossa on kaksi eri vaihetta. (Vilen ym. 2013, 158.)

Ensimmäinen taso on esisovinnainen moraali. Sen ensimmäinen vaihe on rangaistuksen ja tottelemisen moraali. Teon merkityksestä huolimatta hyvyyden ja pahuuden määräävät teon fyysiset seuraukset. Rangaistus pyritään välttämään ja auktoriteettia pelätään. Toinen vaihe on itsekkään relativistinen moraali. Teko voidaan oikeuttaa, jos se tuottaa tekijälle tyydytystä tai hyötyä. Tässä vaiheessa henkilö olettaa myös muiden ihmisten toimivan itsekkäästi. Henkilö ajattelee, että reiluus rajoittuu vain vastavuoroisuuteen. Esimerkiksi lapsi voi sanoa, että ”Tee tämä minulle, niin minä teen tämän sinulle”. (Ojanen, Ritmala, Sívén, Vihunen, Vilén 2011, 171.)

Toinen taso on sovinainen moraali. Sen ensimmäisessä vaiheessa henkilön toiminnan perusteena on tarve olla hyvä ihminen. Hän haluaa miellyttää ja saada hyväksyntää. Tässä vaiheessa hän ei uskalla tuoda esille omia tunteita ja ajatuksia avoimesti. Toinen vaihe on sosiaalisen järjestyksen ja lain moraali. Henkilön mielestä auktoriteettia on aina kunnioitettava ja lakia täytyy noudattaa. (Vilen 2013, 158.)

Kolmas moraalien taso on periaatteellinen moraalinen. Sen ensimmäisessä vaiheessa henkilö sisäistää sen, että säännöt on yhdessä laadittuja ja niitä voi myös yhdessä muuttaa. Toinen vaihe on universaalien eettisten periaatteiden moraalinen. Henkilö ajattelee, että lain rikkominen on sallittua, jos sen voi perustella tärkeämmällä moraaliperiaatteella. Henkilön moraalinen perustuu universaaleihin ihmisoikeuksien periaatteisiin ja hän on sitoutunut niihin. (Vilen 2013 158.)

4.2 1-2-vuotiaan lapsen sosiaalinen kehitys

Ikäryhmillä on myös omia sosiaalisen kehityksen vaiheita. 1-vuotias lapsi tutustuu innokkaasti uusiin ihmisiin. Kun lapsi oppii kävelemään, alkaa hän tutkia ympäristöä aktiivisesti, mutta ei tunnista vielä sen vaaroja. Tässä iässä lapsi on hyvin kiinnostunut siitä, mitä muut lapset tekevät ja pyrkii matkimaan heitä. Lapsi harjoittelee myös sanoja ja käyttää eleitä ja ilmeitä ilmaistakseen asioita. 1-vuotiaana lapsi voi leikkiä jo pieniä hetkiä itsekseen, kun aikuinen on lähettyvillä. Lapsi ei vielä kykene ymmärtämään tekojensa seurauksia. Siksi lapsi tarvitseekin paljon aikuisen tukea sosiaalisten tilanteiden opettelussa. 1,5 vuoden iässä lapsi saattaa alkaa uudestaan vierastaa tuntemattomia ihmisiä. (Ojanen ym. 2011, 169.)

2-vuotiaalla lapsella on kova halu leikkiä toisten lasten kanssa. Hän ei kuitenkaan vielä hallitse täysin yhteisen toiminnan sääntöjä. Lapsi on myös hyvin kiinnostunut aikuisten tekemisistä ja haluaa olla mukana kaikessa. Lapsen mielikuvitus on myös entistä vilkkaampi ja sen huomaa lapsen leikeistä. 2-vuotias lapsi osaa kiittää asioista, joista aikuiset ovat opettaneet kiittämään. Tässä iässä lapsi osaa ilmaista toiveitaan osittain puheen avulla. Sanojen ääntäminen on kuitenkin vielä puutteellista ja sanavarasto suppea. (Ojanen ym. 2011, 169.)

4.3 3-5-vuotiaan lapsen sosiaalinen kehitys

3-vuotiaana lapsi on kiinnostunut leikkitovereista ja harjoittelee leikkimistä yhdessä toisten kanssa sekä opettelee leikin sääntöjä. 3-vuotias saattaa myös kokeilla vahvasti rajoja. Jos lapsi luottaa aikuisiin, rajat luovat turvallisuuden tunteen. 3-vuotias lapsi myös nauttii aikuisten kanssa puuhailusta. Hän ei vielä osaa toimia vuorovaikutustilanteissa itsenäisesti, mutta harjoittelee tätä. (Ojanen ym. 2011. 169,170.)

4-vuotias lapsi on erittäin kiinnostunut leikkitovereista. Lapsi osaa jo leikkiä pienissä ryhmissä, mutta tarvitsee kuitenkin ristiriitatilanteissa aikuisen apua. Tässä iässä lapsi yleensä tietää, miten tutuissa tilanteissa pitäisi toimia, mutta ei välttämättä kykene hallitsemaan tunteita siten, että jaksaisi käyttäytyä sen mukaan. Lasta myös kiinnostaa, mitä muut ovat hänestä mieltä. (Ojanen ym. 2011, 170.)

4-5-vuotiaana lapsen moraaliset käsitykset alkavat kehittyä voimakkaasti. Lapsi alkaa pohtia hyvän ja pahan eroa. Lapsi saattaa ottaa kantaa siihen, mikä on oikein ja mikä väärin. (MLL, Vanhempainnetti, viitattu 21.11.2015)

5-vuotiaalle lapselle kaverit ovat todella tärkeitä. Lapsi haluaa kyläillä kavereiden luona myös yksin ja osaa leikkiä tuttujen kavereiden kanssa myös pitkäkestoisia leikkejä. Lapsi osaa toimia jo hyvin isossa ryhmässä, jos aikuinen ohjaa. Tässä iässä lapsi osaa selvittää ristiriitatilanteita itse kavereiden kanssa, mutta tarvitsee edelleen joskus aikuisen apua. Lapsi myös ymmärtää, mikä toisesta tuntuu pahalta, mutta saattaa silti toimia vielä sen vastaisesti. Tavallista tässä iässä on myös, että lapsi ihailee aikuisten puuhia ja jäljittelee niitä leikeissään. (Ojanen ym. 2011, 170.)

5 OPINNÄYTETYÖ

5.1 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada tietoa lasten välillä tapahtuvasta kiusaamisesta torniolaisissa päiväkodeissa. Tavoitteenani oli myös kyselyn avulla herättää työntekijät kiinnittämään huomiota kiusaamiseen jo päiväkotikäisten lasten keskuudessa, miettimään omia toimintatapojaan kiusaamistilanteissa ja pohtimaan keinoja kiusaamisen ehkäisyyn.

Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat:

1. Millaista kiusaamista lasten välillä ilmenee?
2. Miten työntekijät puuttuvat kiusaamiseen?
3. Miten kiusaamista voidaan ehkäistä?

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta ja määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää ja tutkimuskohde pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena löytää tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 156,157.) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa asioita kuvataan numeraalisesti. Asiat havainnollistetaan taulukoin tai kuviin. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta tutkimusjoukkoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 136)

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin kyselyn. Valinta oli luonnollinen ajan vähyyden vuoksi. Jaoin kyselylomakkeet kahden päiväkodin työntekijöille. Työntekijät vastasivat kyselyyn anonyymisti. Heille annettiin noin viikko aikaa

vastata kyselyyn, jonka jälkeen he palauttivat kyselylomakkeen sovittuun paikkaan työpaikallensa.

Hirsjärvi ym. toteavat, että kyselytutkimuksella voidaan säästää tutkijan aikaa ja vaivaa. Kyselyn avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto. Kuitenkin kysely sopii aineistonkeruumenetelmäksi myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa, koska myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija voi pysyä etäällä tutkittavista. (Hirsjärvi ym. 2007, 189,190.)

Kyselyn käyttämiseen aineistonkeruumenetelmänä liittyy myös heikkouksia. Yksi heikkouksista on se, että ei voida varmistua siitä, että vastaajat suhtautuvat tutkimukseen vakavasti. Toinen heikkous on väärinymmärrysten syntyminen vastausvaihtoehdoista. Siksi hyvän kyselylomakkeen laatiminen vie tutkijalta runsaasti aikaa ja vaatii myös paljon tietoa aiheesta. Kolmas heikkous on se, että tutkija ei voi tietää, kuinka perehtyneitä vastaajat ovat siihen alueeseen, josta kysymyksiä esitetään. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Sisällytin kyselylomakkeeseen monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Enimmäkseen kyselylomakkeessa oli kuitenkin avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksiin laaditaan valmiit vastausvaihtoehdot ja vastaaja rengastaa lomakkeesta sopivimman vastausvaihtoehdon. Avoimissa kysymyksissä taas esitetään vain kysymys ja jätetään tyhjiä rivejä vastausta varten. (Hirsjärvi ym. 2007, 193-194.)

5.3 Tutkimuksen toteutus

Aloitin tutkimuksen tekemisen tutustumalla kirjallisuuteen ja muuhun aineistoon opinnäytetyöni aiheeseen liittyen. Tutuistuin aineistoihin kiusaamisesta, lasten sosiaalisesta kehityksestä, varhaiskasvatuksesta ja tutkimusmenetelmistä. Aineistojen pohjalta kirjoitin opinnäytetyöni teoriaosuuden.

Päädyin toteuttamaan tutkimuksen kyselylomakkeiden avulla. Jotta tutkimukseni olisi laadullinen, sisällytin kyselylomakkeeseen suurimmaksi

osaksi avoimia kysymyksiä. Tein luonnoksen kyselylomakkeesta, jonka lähetin ohjaaville opettajilleni. He ehdottivat lomakkeeseen muutamia korjauksia. Tein korjaukset ja kirjoitin lomakkeeseen saatekirjeen.

Seuraavaksi täytin tutkimuslupahakemuksen. Päivähoidon päällikkö myönsi minulle tutkimusluvan. Tutkimusluvan saamisen jälkeen vein kyselylomakkeet kahteen torniolaiseen päiväkotiin. Annoin työntekijöille vastausaikaa noin viikon. Kyselylomakkeet jaoin työntekijöille kirjekuorissa ja he palauttivat lomakkeet suljetuissa kirjekuorissa sovittuun paikkaan viikon kuluessa. He vastasivat kyselyyn anonyymisti. Suljetuilla kirjekuorilla pyrin siihen, että anonyymiteetti säilyy. Vastaaminen kyselyyn oli vapaaehtoista. Hain kyselylomakkeet päiväkodilta takaisin sovittuna päivänä. Vein kyselylomakkeita päiväkodeille yhteensä 25 kappaletta. Takaisin täytettyjä lomakkeita sain 12. Vastausprosentti oli siis 48%. Totesin, että 12 lomaketta on riittävä määrä laadullisen tutkimuksen aineistoksi.

Seuraavassa vaiheessa avasin kirjekuoret ja aloin lukea kaikki 12 lomaketta läpi. Määrällisen aineiston analysoin Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla ja esitin saadut vastaukset pylväskuvioilla. Laadullisen aineiston kävin läpi laadullisen sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysin tarkoituksena on eritellä aineistoa etsimällä siitä yhtäläisyyksiä ja eroja. Sisällönanalyysin avulla aineistosta pyritään muodostamaan tiivis kuvaus. Se myös kytkee tulokset muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2005, 105.) Luin avoimet vastaukset läpi ja jaoin vastaukset niin, että kokosin kaikkien henkilöiden vastaukset tiettyyn kysymykseen aina yhdelle paperille. Esimerkkinä ensimmäinen kysymys ”Mitä mielestäsi on kiusaaminen?”, laitoin otsikoksi kysymyksen ja alle keräsin kaikista 12 kyselylomakkeesta vastaukset tähän kysymykseen. Näin toimin jokaisen avoimen kysymyksen kohdalla. Tämän jälkeen etsin vastauksista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näistä muodostui alaluokkia. Alaluokkien jälkeen muodostuivat lopulliset yläluokat.

5.4 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkijan on myös kerrottava tarkasti millä perusteella esittää tulkintoja aineistoista. Tässä auttaa jos tutkija käyttää tutkimusselosteessa myös suoria otteita kyselylomakkeiden vastauksista. (Hirsjärvi ym. 2007, 227, 228.)

Tutkimuksen toteutuksessa pyrin kuvaamaan tarkasti tutkimuksen eri vaiheet. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että kyselylomakkeen vastaajan henkilöllisyyttä ei saada selville. Opinnäytetyössä ei myöskään mainita päiväkoteja, joihin kyselylomakkeet on toimitettu. Luotettavuutta lisää myös se, että toimitin lomakkeet henkilökohtaisesti ja ohjeistin samalla lomakkeen täyttämisessä ja palautuksessa.

Jotta tutkimus on eettisesti hyvä, edellyttää se hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten tallentamisessa ja esittämisessä ja tutkimuksen tulosten arvioinnissa. (Hirsjärvi ym. 2007, 23-24.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Kiusaamisen määritelmä

Pyysin työntekijöitä määrittelemään, mitä kiusaamisen päiväkodissa lasten välillä heidän mielestään on. Työntekijät toivat vastauksissaan esille fyysisiä, sanallisia, psyykkisiä ja sosiaalisia kiusaamisen muotoja.

Kymmenen työntekijää toi esille fyysisiä kiusaamisen muotoja. Fyysiseksi kiusaamiseksi mainittiin väkivalta, töniminen, lyöminen ja muu fyysinen satuttaminen.

Kahdeksan työntekijöistä mainitsi sanallisia kiusaamisen muotoja. Sanalliseksi kiusaamiseksi he mainitsivat nimittelyn, lällättelyn, arvostelemisen, selän takana puhumisen ja moittimisen.

Kuusi työntekijöistä mainitsi psyykkisen kiusaamisen. Psyykkisen kiusaamisen muodoista mainittiin esimerkiksi toisen huomiotta jättäminen. Muuten työntekijät mainitsivat sanan psyykkinen tai henkinen kiusaaminen.

Seitsemän työntekijöistä toi esille sosiaalisen kiusaamisen. Sosiaalista kiusaamista on ulosjättäminen leikeistä ja syrjintä. Suurin osa mainitsi ulosjättämisen leikeistä.

6.2 Kiusaamisen yleisyys

Halusin selvittää päiväkotikiusaamisen yleisyyttä seuraavalla kysymyksellä: ”Kuinka yleistä kiusaaminen mielestäsi on päiväkodissa?”. Viisi työntekijöistä kertoi, että kiusaaminen päiväkodissa ei ole kovin yleistä. Neljä työntekijöistä kertoi kiusaamista ilmenevän jonkin verran. He mainitsivat esimerkiksi, että kiusaamista esiintyy enemmän isojen puolella ja tyttöjen keskuudessa sekä

kiusaamisen määrän riippuvan lasten iästä. Kolme työntekijää mainitsi kiusaamiseen olevan yleistä. Kaksi heistä mainitsi kiusaamisen olevan päivittäistä.

6.3 Kiusaamisen muodot

Seuraavalla kysymyksellä halusin saada selville millaista kiusaamista lasten välillä esiintyy. Työntekijät kertoivat lasten välillä esiintyvän sanallista, fyysistä, psyykkistä kiusaamista ja sosiaalista kiusaamista.

Sanallisen kiusaamisen muodoista päiväkodissa esiintyi nimittelyä, sanallista moittimista, lällättelyä ja ilkeitä puheita. Fyysisen kiusaamisen muodoista esiintyi tönimistä, potkimista, puremista ja muuta fyysistä satuttamista. Psyykkisistä kiusaamisen muodoista lasten välillä esiintyi uhkailua, lelujen viemistä, tavaroiden piilottamista ja illistelyä. Sosiaalisista kiusaamisen muodoista esiintyi leikkien ulkopuolelle jättämistä. Kymmenen työntekijää mainitsi päiväkodissa tapahtuvan leikin ulkopuolelle jättämistä. Yksi työntekijöistä ilmaisi asian näin: *”Ei huolita leikkiin eikä aleta sua”*

Kahdeksan työntekijää oli havainnut sanallista kiusaamista. Kahdeksan heistä oli myös havainnut fyysistä kiusaamista. Psyykkistä kiusaamista oli havainnut viisi. Sosiaalista kiusaamista oli havainnut kymmenen.

6.4 Kiusaamistilanteissa toimiminen

Seuraavissa kysymyksissä työntekijöiltä kysyttiin, miten he ovat toimineet kiusaamistilanteissa ja miten heidän mielestään tilanteissa tulisi toimia. Vastauksissa ilmeni tärkeänä keskustelu kiusaamisesta lasten kanssa, anteeksipyyttäminen ja vetoaminen siihen, miltä lapsesta itsestä tuntuisi, jos

häntä kiusattaisiin. Vastauksissa mainittiin myös se, että lapselle tulee opettaa mikä on oikein ja mikä väärin sekä keskustella vanhempien kanssa asiasta.

”Leikin ulkopuolelle jää yleensä kolmas osapuoli. On kehoitettu leikkimään kaikkien kanssa ja keskusteltu, miltä tuntuu olla yksin. Lapsi ei välttämättä ymmärrä sitä kiusaamiseksi.”

”Keskustelut molempien osapuolten kanssa heti ja myös ryhmässä. Pyydetään anteeksi ja tehdään sovinto.”

”Tilanteeseen pitää puuttua heti. Tilanne käydään läpi lapsille ja kerrotaan saako niin tehdä eli mikä on oikein ja mikä väärin. Ja tärkein on sopia eli pyytää anteeksi ja saada anteeksi.”

”Olen puuttunut asiaan heti ja keskustellut molempien osapuolten kanssa. Myös vanhempien kanssa.”

Työntekijöiden mielestä kiusaamistilanteissa toimimisessa tärkeintä on puuttua tilanteeseen, keskustella lasten kanssa, huomioida kiusaaja ja kiusattu ja selvittää miksi on toimittu tietyllä tavalla. Vastauksissa mainittiin myös ohjaaminen sovinnon tekoon sekä lapsen tunteisiin vetoaminen.

”Puuttua heti. Huomioida molemmat, kiusaaja ja kiusattu. Selvittää miksi?”

”Lopettaa kiusaaminen heti. Keskustella lasten kanssa ja saada heille ymmärrys, että kiusaaminen missään muodossa ei ole hyväksyttävää.”

”Puuttua heti tilanteeseen, keskustella lasten kanssa ja opetella sovinnon teko.”

"Pitäisi koettaa vedota lapsen tunteeseen miltä toisesta tutuu. Keskustella asiasta ja anteeksi pyytäminen ehdotonta."

Kyselylomakkeen viimeinen kysymys oli kiusaamiseen puuttumisen tärkeydestä. "Kuinka tärkeänä pidät kiusaamiseen puuttumista päiväkodissa?". Vastausvaihtoehdot olivat: a) erittäin tärkeänä, b) melko tärkeänä, c) en osaa sanoa, d) en pidä tärkeänä. Jokainen työntekijä vastasi pitävänsä kiusaamiseen puuttumista päiväkodissa erittäin tärkeänä.

6.5 Erot tyttöjen ja poikien välillä

Kyselylomakkeessa kysyttiin "Onko tyttöjen ja poikien välisessä kiusaamisessa eroja?". Vastausvaihtoehdot olivat a) kyllä, millaisia? b) ei c) en osaa sanoa. Vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kymmenen työntekijää siis kertoi tyttöjen ja poikien välisessä kiusaamisessa olevan eroja. Suurin osa vastasi eroksi sen, että tyttöjen välinen kiusaaminen on henkistä ja poikien välinen fyysistä. Eroiksi mainittiin myös, että tytöt jättävät herkemmin porukan ulkopuolelle ja poikien kiusaaminen on rajumpaa. Yksi mainitsi myös, että tytöt kiusaavat enemmän.

6.6 Kiusaamisen ehkäisy

Viimeinen avoin kysymys kyselylomakkeessa oli ”miten kiusaamista voisi mielestäsi ehkäistä?”. Moni työntekijöistä mainitsi puhumisen kiusaamisesta olevan tärkeää. Myös pienemmän ryhmät ja pienryhmätoiminta ehkäisevät kiusaamista työntekijöiden mielestä. He mainitsivat myös teatterin keinojen käyttämisen vaikutuksen kiusaamisen ehkäisyssä, vuorovaikutustaitojen harjoittelemisen, asennekasvatuksen ja hyvän, turvallisen, hyväksyvän ilmapiirin päiväkodissa ehkäisevän kiusaamista.

”Etukäteen jo keskustella miten päiväkodissa toimitaan toisten lasten ja aikuisten kanssa.”

"Pienemmät ryhmät. Opetetaan, että kaikkien kanssa pitää tulla toineen, opetellaan myönteisiä riitojen ratkaisukonsteja."

"Asennekasvatus heti pienestä asti. Saada lapsen ymmärtämään kuinka tyhmää se on. Yleinen ilmapiiri kiusaamista vastustavaksi. Erilaisuuden kohtaaminen ja hyväksyminen."

"Turvallisella, hyväksyvällä ilmapiirillä ryhmässä. Vahvistamalla lapsen vuorovaikutustaitoja. Aikuisen vastuulla täysin."

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymykseni olivat millaista kiusaamista lasten välillä ilmenee, miten työntekijät puuttuvat kiusaamiseen ja miten kiusaamista voidaan ehkäistä. Tavoitteenani oli saada tietoa lasten välisestä kiusaamisesta torniolaisissa päiväkodeissa. Tavoitteenani oli myös kyselyn avulla herättää työntekijät kiinnittämään huomiota kiusaamiseen päiväkodissa lasten keskuudessa sekä miettimään omia toimintatapoja kiusaamistilanteissa ja pohtimaan keinoja kiusaamiseen ehkäisyyn.

Työntekijöiden vastauksista ilmeni, että lasten välillä esiintyy kaikkia kiusaamisen muotoja. Lasten välillä esiintyi fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja sanallista kiusaamista. Eniten vastauksissa nousi esille ryhmän ulkopuolelle jättäminen. Lapsi siis jätetään ulkopuolelle leikistä tai muusta toiminnasta. Toinen vastauksista vahvasti esille noussut kiusaamisen tapa oli nimittely. Kolmantena asiana esille nousi vahvasti myös lyöminen ja potkiminen. Työntekijöiden vastausten mukaan lyömistä ja potkimista esiintyy enemmän poikien keskuudessa, kun taas tytöt jättävät helpommin jonkun lapsen porukan ulkopuolelle.

Jokainen kyselyyn vastannut työntekijä kertoi puuttuneensa kiusaamiseen. Eniten vastauksista nousi esille se, että työntekijät ovat keskustelleet kiusaamistilanteista lasten kanssa. Suurin osa mainitsi myös opastaneensa lapsia anteeksipyyttämiseen ja sovinnon tekemiseen. Moni kertoi myös vedonneensa lapsen tunteisiin kysymällä, miltä lapsesta itsestä tuntuisi tulla kiusatuksi. Työntekijät toivat esille myös moraalikasvatuksen ja vanhempien kanssa keskustelemisen asiasta.

Työntekijöiden mukaan kiusaamista voidaan ehkäistä puhumalla kiusaamisesta. Myös pienemmät lapsiryhmät ehkäisevät kiusaamista. Myös erilaiset esitykset liittyen kiusaamiseen koettiin työntekijöiden keskuudessa hyödyllisiksi. Tärkeää kiusaamisen ehkäisyyn kannalta on myös vuorovaikutustaitojen opettaminen ja

asennekasvatus. Lapsi tulee opettaa erilaisuuden hyväksymiseen. Työntekijät kokivat myös, että hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri päiväkodissa ehkäisee kiusaamista.

Kyselyn myötä sain hyödyllistä tietoa torniolaisten päiväkotien tilanteesta kiusaamiseen liittyen. Yleiskuvaksi jäi, että kiusaamista esiintyy myös päiväkodissa jonkin verran. Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan kokenut kiusaamista ongelmaksi vielä päiväkodissa. Siellä puuttuminen on helpompaa kuin esimerkiksi kouluissa, koska päiväkodissa aikuiset ovat koko ajan läsnä. Kuitenkin kiusaamisen ehkäisemistä jo päiväkodissa pidettiin tärkeänä. Toivon, että kyselylomakkeeseen vastaamisen jälkeen työntekijät kiinnittävät kiusaamiseen entistä enemmän huomiota. Varmasti myös omien toimintatapojen miettiminen ja kiusaamisen ehkäisytapojen pohtiminen oli hyödyllistä työntekijöille.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada tietoa lasten välisestä kiusaamisesta torniolaisissa päiväkodeissa. Kyselyn lisäksi olisi ollut mielenkiintoista haastatella lapsia kiusaamiseen liittyen. Lasten näkökulma päiväkodissa tapahtuvaan kiusaamiseen olisi rikastuttanut työtäni paljon. Myös vanhemmat olisi voinut ottaa mukaan tutkimukseen. Nyt toteutin opinnäytetyöni vain työntekijöiden näkökulmasta. Kaikkien osapuolten näkökulma olisi vaatinut työn tekemiseen enemmän aikaa.

Teoriatietoa kiusaamisesta löytyi paljon. Kuitenkin suurin osa tiedoista koski koulukiusaamista eikä se ole täysin rinnastettavissa päiväkodeissa tapahtuvaan kiusaamiseen. Joitakin teoksia myös päiväkotikiusaamisesta kuitenkin löytyi. Osan teorioista otin myös koulukiusaamiseen liittyvästä kirjallisuudesta. Kiusaamisen teorioiden lisäksi koin, että kiusaamiseen ilmiönä liittyy vahvasti myös lapsen sosiaalinen kehitys. Lapsen sosiaalisesta kehityksestä löytyi materiaalia melko helposti. Edellämainittujen lisäksi teoriaosuudessa avasin hieman päiväkotia toimintaympäristönä ja päiväkotien toimintaa Torniossa.

Keräsin opinnäytetyön tutkimusaineiston kyselyn avulla. Kysely oli hyvä valinta sen vuoksi, että aikatauluni oli erittäin tiukka. Kysely vei huomattavasti vähemmän aikaa kuin esimerkiksi haastattelu. Koen myös, että kyselyn analysoiminen on helpompaa kuin haastattelun. On kuitenkin syytä pohtia, olisiko vastaukset olleet erilaisia jos aineistonkeruutapana olisi ollut haastattelu. Haastattelussa työntekijöiden vastaukset olisivat ehkä olleet monipuolisempia. On kuitenkin mahdollista, että tutkijan läsnäolo olisi saattanut vaikuttaa työntekijöiden vastauksiin. Tämän vuoksi työntekijät saattoivat kokea anonyymina vastaamisen helpommaksi. Vastaukset saattoivat olla rehellisempiä kyselylomakkeessa kuin ne olisivat olleet haastattelussa. Kyselyn vastausprosentti jäi kuitenkin valitettavan pieneksi, vain 48%. Olin varautunut siihen, että kaikki eivät varmasti vastaa, mutta oletin, että saisin ainakin puolet

lomakkeista takaisin. Kuitenkin 12 vastausta oli riittävä määrä laadullisen tutkimuksen aineistoksi.

Kyselylomakkeen toimivuutta on myös syytä pohtia. Ehkä vastausprosentti olisi ollut suurempi, jos kyselylomake olisi ollut parempi. Jälkeenpäin ajateltuna kysymykset olivat hyvin samankaltaisia ja työntekijät vastasivat joihinkin kysymyksiin samalla tavalla. Esimerkiksi kysymykset, miten olet toiminut kiusaamistilanteissa ja miten kiusaamistilanteissa tulisi toimia, toistivat samaa asiaa. Olisin tehnyt kyselylomakkeesta erilaisen nyt, kun tarkastelen asiaa tutkimuksen teon jälkeen. Kuitenkin kyselylomake oli mielestäni melko toimiva ja sain vastaukset haluamiini asioihin. Olen tyytyväinen päätökseen käyttää enimmäkseen avoimia kysymyksiä. Niiden vastaukset olivat erittäin hyviä ja niistä sai paljon irti. Suurin osa työntekijöistä vastasi avoimiin kysymyksiin todella pitkästi ja kattavasti.

Rajasin opinnäytetyöni tarkoituksella koskemaan vain päiväkodissa olevia lapsia. Valitsin tutkimuskohteeksi kahden päiväkodin työntekijät, koska koin, että kaksi päiväkotia riittää laadulliseen tutkimukseen hyvin. Laajemman tutkimuksen tekeminen olisi vaatinut enemmän aikaa. Jos aikaa olisi ollut, olisi tutkimuksen voinut suorittaa myös eskareissa tai perhepäivähoidossa.

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun keväällä 2015. Silloin tarkoituksenani oli tehdä opinnäytetyö täysin eri aiheesta. Vaihdoin aiheeni kiusaamiseen vasta syksyllä 2015. Aloin kuitenkin tehdä työtä kunnolla vasta lokakuussa 2015. Aloin lokakuussa kirjoittaa työn teoriaosuutta, kun sain sen hyvälle mallille tein kyselylomakkeet. Kyselylomakkeet toimitin päiväkodeille vasta marraskuussa. Viikon päästä sain lomakkeet takaisin ja minulle jäi todella vähän aikaa opinnäytetyön loppuun saattamiseen. Olen huomannut, että työskentelen parhaiten paineen alla, vaikka monta kertaa on tullut mieleen tämän prosessin aikana, että miksen aloittanut työn tekemistä ajoissa. Olosuhteet huomioon ottaen olen kuitenkin tyytyväinen lopputulokseen.

LÄHTEET

Alsaker, F. 2014. Bullying in Kindergarten. Viitattu 21.11.2015

><http://www.education.com/reference/article/kindergarten-bullying/><

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto

Hamarus, P. 2012. Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Juva: Ps-kustannus

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Helsinki: Tammi.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja Oy

Kirves, L. Stoor-Grenner, M. Kiusaamisen ehkäisyvarhaiskasvatuksessa. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 22.11.2015

Kirves, L. Stoor-Grenner, M. Kiusaavatko pienetkin lapset. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 21.11.2015

> [http://mll-fi-](http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/5b21a5c397257066c26b3afebc303869/1448094099/application/pdf/12510731/Kiusaavatko%20pienetkin%20lapset.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/5b21a5c397257066c26b3afebc303869/1448094099/application/pdf/12510731/Kiusaavatko%20pienetkin%20lapset.pdf](http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/5b21a5c397257066c26b3afebc303869/1448094099/application/pdf/12510731/Kiusaavatko%20pienetkin%20lapset.pdf)<

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Vanhempainnetti, 4-5-vuotiaan lapsen sosiaalinen kehitys, viitattu 21.11.2015.

> http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/sosiaaliset_taidot/<

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Vanhempainillan esitys, Powerpoint, viitattu 21.11.2015

>www.mll.fi/@Bin/14807871/vanhempainilta+diat+TP+09012012.pptx<

Ojanen, T. Ritmala, M. Sívén, T. Vihunen, R. Vilén, M. Lapsen aika. Helsinki: WSOY

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Varhaiskasvatus, viitattu 20.11.2015.

> <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/varhaiskasvatus/?lang=fi><

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Ps-kustannus

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 20.11.2015

> https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus<

Tornion kaupungin www-sivut, Päivähoidon ABC, viitattu 20.11.2015

<https://www.tornio.fi/index.php?p=PaivahoidonABC>

Tornion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2013, viitattu 20.11.2015

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Varhaiskasvatuslaki 28.12.2012/909

Varhaiskasvatuslaki 25.3.1983/304

Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580

Vilén, M. Vihunen, R. Vartiainen, J. Sivén, T. Neuvonen, S. Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe, 1.-5.painos, Helsinki: Sanoma Pro Oy

LIITTEET

Lasten välinen kiusaaminen päiväkodissa työntekijän näkökulmasta

Hei! Olen sosionomiopiskelija Lapin ammattikorkeakoulusta. Suoritan opinnäytetyöhöni liittyen kyselyn lasten välisestä kiusaamisesta työntekijöille. Ole hyvä ja vastaa kaikkiin alla oleviin kysymyksiin. Lomakkeen vastaukset käsitellään nimettöminä eikä päiväkodin tai työntekijöiden nimiä julkaista. Vastaamisen jälkeen voit laittaa kyselylomakkeen mukana tulleetseen kirjekuoreen ja palauttaa päiväkodille. Lomakkeet tulee palauttaa päiväkodille maanantaina 16.11.2015. Kiitos!

Ystävällisin terveisin Jonna Herajärvi

1.Mitä mielestäsi on kiusaaminen?

2.Kuinka yleistä kiusaaminen mielestäsi on päiväkodissa?

3. Millaista kiusaamista lasten välillä esiintyy?

4.Miten olet toiminut kiusaamistilanteissa?

5.Miten kiusaamistilanteissa tulisi mielestäsi toimia?

6.Onko tyttöjen ja poikien välisessä kiusaamisessa eroja?

a)
kyllä, millaisia? _____

b) ei

c) en osaa sanoa

7.Miten kiusaamista voisi mielestäsi ehkäistä?

8.Kuinka tärkeänä pidät kiusaamiseen puuttumista päiväkodissa?

a) erittäin tärkeänä

b) melko tärkeänä

c) en osaa sanoa

d) en pidä tärkeänä

Kiitos vastauksistasi!